

Trusselvurdering 2016

Tangram Design AS, Januar 2016

Politiets sikkerhetstjeneste. Den sentrale enhet. Postadresse: Postboks 4773 Nydalen, 0421 Oslo
Besøksadresse: Nydalen allé 35 0484 Oslo. Telefon: 23 30 50 00, Faks: 23 30 51 20
Epost: post@pst.politiet.no, www.pst.no

Innledning

PST vil også i 2016 stå overfor et komplekst og sammensatt trusselbilde. Arbeidet med å vurdere fremtidige trusler innebærer å gjennomgå store mengder uverifisert informasjon fra flere ulike kilder. Sikkerhetssituasjonen i Norge blir dessuten både direkte og indirekte påvirket av hendelser i utlandet.

Vurderingen av en fremtidig utvikling av det nasjonale trusselbildet er med andre ord beheftet med usikkerhet. Uforutsette hendelser kan få store konsekvenser, og antatte utviklingstrekk kan vise seg å ikke slå til.

Norge befinner seg i en del av verden der mellomstatlige problemer tradisjonelt er blitt løst politisk. Den sikkerhetspolitiske utviklingen de siste årene har likevel gitt grunn til bekymring. Vi ser at flere stater bruker sine etterretningstjenester på måter som kan undergrave eller svekke våre nasjonale interesser. Statlig etterretning lar seg i liten grad straffeforfølge. Likevel er det mye norske aktører kan gjøre for å avdekke, forebygge og redusere skadevirkningene av slik aktivitet. For at en stabil sikkerhetssituasjon skal kunne videreføres, er det avgjørende at staten opprettholder sin evne til territoriell kontroll og suverenitetshevdelse.

Når det gjelder trusselen fra ikke-statlige aktører, er det ved starten av 2016 særlig to forhold som potensielt kan få store konsekvenser. Det ene er hvorvidt Den islamske stat i Irak og Levanten (ISIL) og eventuelt andre terrorgrupper vil klare å gjennomføre terroraksjoner i vestlige land. Vi

vurderer det som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terroraksjoner mot Norge i løpet av året som kommer. Et annet forhold som vil påvirke trusselbildet, er det store antall flyktninger og asylsøkere som har ankommet Vest-Europa og Norge, og som eventuelt vil komme også i løpet av 2016.

Det norske samfunnet er generelt preget av tillit. Norske borgere har ikke bare tillit til hverandre, men i stor grad også til demokratiet, myndighetene, politiet og domstolene. Dette er en viktig verdi for et samfunn, men ikke noe vi kan ta for gitt. Skal graden av tillit opprettholdes i fremtiden, må man unngå at det skapes polariserende konfliktlinjer i befolkningen.

Den årlige trusselvurderingen er en vurdering av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder det kommende året. Målgruppen er norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet. I arbeidet med vurderingen har PST benyttet informasjon fra en rekke ulike kilder og samarbeidet med flere andre myndighetsorganer, blant annet Etterretningstjenesten, Nasjonal Sikkerhetsmyndighet og politiet for øvrig.

Hovedpunkter:

- Vi vurderer det slik at utenlandske etterretningstjenester vil fortsette sitt omfattende arbeid i og mot Norge i 2016. Deres mål er å få tilgang til sensitiv og skjermingsverdig informasjon, påvirke politiske, økonomiske og forvaltningsmessige beslutninger og undersøke muligheter for å kunne sabotere kritisk infrastruktur ved en eventuell fremtidig konflikt.
- Etterretningstjenester vil bruke alle virkemidler som er tilgjengelige. Dette inkluderer å oppfordre, presse eller true egne borgere som har tilgang til norsk sensitiv informasjon til å samarbeide. Et annet virkemiddel vil være digital spionasje og nettverksoperasjoner.
- Flere land vil forsøke å skaffe avanserte varer, tjenester, teknologi og kunnskap for å utvikle masseødeleggelsesvåpen. Vi vurderer det slik at også norske bedrifter og utdanningsinstitusjoner vil være mål for slik fordekt og ulovlig aktivitet.
- Ekstrem islamisme vurderes fortsatt å utgjøre den største terrortrusselen, og det er mulig at det i løpet av 2016 vil bli forsøkt gjennomført terrorangrep i Norge.
- Det er usikkert hva som er den fremtidige strategien til ISIL og al Qaida (AQ). I den grad de ønsker å gjennomføre sentralstyrte terroraksjoner i vestlige land, vil terrortrusselen kunne øke i Norge. Norge er likevel ikke blant de mest profilerte landene som inngår i ISILs og AQs fiendebilde.
- Trusselen fra de høyreekstreme miljøene i Norge er vurdert som økende. Antall sympatisører som ikke er en del av et organisert miljø, er også vurdert å være i vekst. Mobilisering rundt temaer knyttet til det høye antallet flyktninger og asylsøkere er årsaken til denne utviklingen.
- En økning i antall høyreekstreme øker også sannsynligheten for voldshandlinger. Forsøk på brannstiftelser og andre former for sabotasjeaksjoner mot asylmottak er sannsynlig. Terskelen for å gjennomføre voldsaksjoner der formålet er å drepe, vurderes imidlertid fortsatt å være høy. Trusselen fra de venstreekstreme miljøene er vurdert som lavere og forventes å være stabil.
- Myndighetspersoner vil også i 2016 kunne oppleve uønskede hendelser, og i noen tilfeller trusler. Negative ytringer vil som oftest ikke bli forsøkt fulgt opp med handlinger, men kan likevel skape frykt og utrygghet.

Statlig etterretningsvirksomhet

Utenlandske etterretningstjenester vil fortsette sitt arbeid i og mot Norge og norske interesser i 2016. En rekke forhold gjør Norge interessant som etterretningsmål. Norge forvalter store naturressurser, har en sentral strategisk beliggenhet i nord, er medlem av NATO, har på flere områder teknologisk spisskompetanse, deltar i freds- og menneskerettighetsarbeid, og engasjerer seg tidvis i ulike konfliktområder.

Utviklingen i NATOs flankeområder, med økt migrasjon mot Vest-Europa og tiltagende ustabilitet og stormaktskonkurranse i sør, vurderes å innvirke på norske og internasjonale forhold også i 2016.

Norske myndigheters og andre norske aktørers vurderinger, beslutninger og strategier innenfor et bredt spekter av områder vil derfor kunne påvirke andre staters interesser i positiv eller negativ retning. Dette vil medføre at fremmede stater på fordekt vis vil søke å få informasjon om eller forsøke å påvirke norske beslutningsprosesser.

Aktuelle etterretningsmål

Etterretningsvirksomheten i og mot Norge er høy, og statlig etterretningsvirksomhet utføres ikke kun av land som Kina og Russland. Imidlertid vurderes fortsatt Russlands intensjon om og kapasitet til å utøve spionasje mot Norge å ha størst skadepotensial for Norge og norske interesser.

Russiske etterretningstjenesters oppdrag er blant annet styrt av langsiktige russiske sikkerhetsinteresser. Forsvars, sikkerhets- og beredskapsmessige forhold i Norge er etterretningsmål for disse tjenestene, og det foregår en kontinuerlig kartlegging av norske forsvars-, beredskaps- og sikkerhetskapasiteter.

Vi vurderer det slik at formålet med virksomheten er å legge til rette for russiske militære disposisjoner i en eventuell endret fremtidig sikkerhetspolitisk situasjon. Resultatet av slik etterretningsaktivitet vil derfor, i ytterste konsekvens, kunne true Norges territorielle kontroll og sentrale samfunnsinteresser.

Fremmede lands etterretningstjenester vil også forsøke å innhente informasjon om og påvirke sentrale politiske beslutningsprosesser. Av den grunn vil departementer, etater og andre organisasjoner være utsatt. Flere stater bruker også sine etterretningstjenester som et virkemiddel for å styrke eget lands næringslivsutvikling og konkurransevne. I den grad fremmede sikkerhets- og etterretningstjenester lykkes, vil dette være til skade for Norge og norske interesser – enten det gjelder fordekt informasjonsinnhenting for å komme Norge og norske aktører i forkjøpet, fordekt påvirkning for å sikre at norske beslutninger sammenfaller med den fremmede statens interesser, eller fordekt manipulasjon eller sabotasje for å forstyrre selve beslutnings- og krisehåndteringsevnen.

Nordområdene, inkludert Svalbard, er viktig for Norge og norsk politikk. Andre land har også interesser og ambisjoner i nord og arbeider aktivt for å styrke sin politiske innflytelse og sikre sine nåværende og fremtidige næringsinteresser. Flere lands myndigheter bruker aktivt sine sikkerhets- og etterretningstjenester til å støtte opp om disse ambisjonene, enten det dreier seg om politiske arenaer og samarbeidsfora, forskningsprosjekter, spørsmål om naturressurser eller kommersiell virksomhet. Denne etterretningsvirksomheten er ofte innvevd og skjult i åpen og legitim virksomhet. Informasjonsinnhenting er ofte basert på at fagpersoner og tilreisende forretnings- eller myndighetsdelegasjoner samler inn informasjon på oppdrag fra sine respektive lands sikkerhets-

og etterretningstjenester. I tillegg blir personer med vestlig bakgrunn forsøkt rekruttert. Etterretningsvirksomheten i nord er en trussel mot norske interesser med dens forsøk på å svekke norske myndigheters politiske handlingsrom og våre interesser knyttet til naturressurser og næringsvirksomhet.

Flere lands etterretningstjenester vil meget sannsynlig også i 2016 ha et fokus på norsk petroleumsvirksomhet. Teknologiutvikling og infrastruktur, strategier og satsingsområder, kunder og samarbeidspartnere samt tilbud, etterspørsel og prisutvikling vil erfaringsmessig være prioriterte etterretningsmål. I tillegg til private selskaper og bedrifter vil også offentlige institusjoner som har relevant informasjon og beslutningsmyndighet, være aktuelle mål.

Noen etterretningstjenester kartlegger eget lands eksilmiljøer og regimekritikere som har flyktet til Norge. Politiske flyktninger kan bli kontaktet, utsatt for press og i enkelte tilfeller også trusler. Enkelte land forsøker også gjennom sine etterretningstjenester å påvirke norske myndigheter til å begrense politiske flyktningers ytringsfrihet i Norge.

Hvordan etterretningstjenester opererer

Flere fremmede stater har etterretningspersonell som opererer i Norge. I hovedsak er dette etterretningsoffiserer som er stasjonert under diplomatisk dekke ved de enkelte lands ambassader og konsulater i Norge. Deres hovedoppdrag er å etablere fortlrolige og personlige kontakter som kan gi sensitive opplysninger. Vi vurderer det slik at muligheten til å utøve denne tradisjonelle menneskebaserte innhenting er blitt noe begrenset sammenlignet med tidligere år. Dette skyldes blant annet et endret sikkerhetspolitisk bilde i Europa og en større bevissthet hos de som er etterretningsmål. På bakgrunn av dette har fremmede etterretningstjenester

styrket sin tekniske kapasitet til primært å drive innhenting mot sensitive, men ofte ugraderte kommunikasjonsplattformer.

Stadig flere borgere med opprinnelse fra stater som Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med, jobber i dag innenfor sektorer med tilgang til sensitiv og skjermingsverdig informasjon, for eksempel nasjonale datasystemer. PST har flere rapporteringer på at slike borgere blir utsatt for trusler og press om å inngå et samarbeid med hjemlandets sikkerhets- og etterretningstjenester. I den grad fremmede etterretningstjenester oppnår et slikt samarbeid med personer på innsiden, vurderes det å være en svært effektiv etterretningsmetode med et stort skadepotensial for Norge.

Enkelte etterretningstjenester arbeider svært offensivt og bruker de virkemidler som gir resultater. Dette vil kunne omfatte bruk av informasjons-, påvirknings- og propaganda-operasjoner i andre land. Hensikten kan være å svekke tilliten til myndighetene i det aktuelle landet eller skape motsetninger mellom folkegrupper eller regioner. Særlig i perioder med sikkerhetspolitiske spenninger kan slike virkemidler bli tatt i bruk, noe også Norge må være forberedt på.

Spionasje i det digitale rom er blitt en integrert del av fremmede sikkerhets- og etterretnings-tjenesters arbeid og utføres i stort omfang mot Norge og norske interesser. Som etterretningsmetode er digital spionasje kostnads-effektiv og har høyt etterretningsutbytte. Nettverksoperasjoner kan kompromittere og skade grunnleggende nasjonale interesser. Vi er bekymret for at virksomheter som forvalter store verdier, ikke tar trusselen fra nettverksoperasjoner tilstrekkelig på alvor, og at mangel-full sikkerhetskultur og kompetanse bidrar til at sårbarhetene vedvarer.

Etterretningsvirksomhet i det digitale rom innebærer også kartlegging av og digitale operasjoner mot kommunikasjons- og informasjonsinfrastrukturer. Datautstyr og programvare kan infiseres og manipuleres for avlyttings- og sabotasjeformål. Etterretningstjenester kan også utnytte leverandører, servicepersonell og utro tjenere som en inngang for å installere slike skadevarer. Gjennom digitale angrep kan fremmede staters etterretningstjenester uten forvarsel dermed ramme kritisk infrastruktur, med et betydelig skadepotensial for Norge som stat og samfunn.

Tradisjonell etterretning i form av kartlegging av sivil og militær infrastruktur vurderes å vedvare. Også kartleggingen av enkeltpersoner ansatt innen særlig forsvars- og beredskapssektorene vurderes å fortsette i 2016.

Avansert våpenutvikling og spredning av masseødeleggelsesvåpen

Internasjonal anskaffelsesvirksomhet knyttet til masseødeleggelsesvåpen og avansert våpenutvikling utgjør en trussel mot norske og våre alliertes interesser. Vi skal bidra til å forhindre at land det er knyttet bekymring til, utvikler slike våpen eller styrker sin militære evne ved hjelp av ulovlige anskaffelser. I fremtiden er det mulig at også ikke-statlige aktører vil forsøke å utvikle masseødeleggelsesvåpen.

Frem til 2015 har Iran blitt ansett som hovedaktøren bak anskaffelser. Atomavtalen mellom P5+1 og Iran inngått i 2015 har til hensikt å sikre at Irans kjernefysiske aktiviteter er av sivil karakter. Imidlertid er eksport av varer, teknologi, tjenester og kunnskap som er relevant for masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike, fortsatt regulert av eksportkontrollregelverket.

Flere land i Asia og Midtøsten forsøker å gjennomføre fordekte anskaffelser i Europa. Hensikten er å anskaffe varer til egne nasjonale programmer for masseødeleggelsesvåpen eller avanserte våpenprogrammer. Private aktører og utdanningsinstitusjoner bidrar også til fordekte anskaffelser. Ofte er disse en del av et større internasjonalt anskaffelsesnettverk som samarbeider for å omgå norsk og europeisk eksportkontrollregelverk.

Ulovlig anskaffelsesvirksomhet kan foregå på sofistikerte måter. Bedrifter som utsettes for dette, vet sjelden selv at de er utsatt fordi kjøper og sluttbruker fremstår som troverdige. Eksempelvis går forsendelser gjennom flere land for å skjule den endelige destinasjonen. Anskaffelsesaktører forsøker å skjule den reelle sluttbrukeren og hva varen eller teknologien skal benyttes til. Dekkselskaper, ofte med navn og nettsider på europeiske språk, kan brukes for å gi kjøperne en troverdig identitet. Slike dekkelskaper kan opptre på en svært pågående måte. Anskaffelsesaktører kan også oppfordre speditører til å skjule informasjon om endelig sluttdestinasjon for eksportører og myndigheter.

Fordekte anskaffelser retter seg mot et bredt spekter av varer og teknologi fra ulike bransjer. Anskaffelsesforsøk kan rettes både mot større og mindre bedrifter. Erfaringsmessig vil mindre bedrifter som leverer varer og nisjeteknologi av høy kvalitet, bedrifter tilknyttet forsvarsindustrien og leverandører av høykvalitetsprodukter til olje- og gassnæringen, være spesielt utsatt. Anskaffelser retter seg ofte mot varer og teknologi med både sivil og militær anvendelse, også kjent som flerbruksvarer, som omfattes av lisensplikt i henhold til eksportkontrollloven.

Land det knyttes bekymring til etterspør også varer og teknologi som ikke er lisenspliktig til bruk i masseødeleggelsesvåpen og avansert våpenutvikling. Disse har ofte tekniske spesifikasjoner rett under terskelen for lisenspliktige varer. Brukte varer med eller uten lisensplikt er også etterspurt.

Ulovlige leveranser fra Norge til bekymringsland kan få store negative konsekvenser, og både norske bedrifter og norske myndigheters omdømme kan bli skadelidende. Det kan føre til at det blir mindre attraktivt for etablerte og trygge handelspartnere å handle varer og teknologi fra Norge.

Kunnskapsoverføring relatert til masseødeleggelsesvåpen og avansert våpenutvikling

Land det er knyttet bekymring til etterspør kunnskap innen teknologiområder for avansert våpenutvikling og for utvikling av masseødeleggelsesvåpen. Flere av disse landene jobber langsiktig for å sikre nasjonal kompetanse til slik utvikling. De plasserer også egne studenter og forskere i utlandet for å få teknologisk kompetanse som senere kan benyttes i utviklingen av masseødeleggelsesvåpen eller avanserte våpenprogrammer.

Norske utdannings- og forskningsinstitusjoner må forvente å bli utsatt for forsøk på ulovlig kunnskapsoverføring i årene fremover. Slike institusjoner har et selvstendig ansvar for å vurdere hvorvidt kunnskapen de produserer og formidler er relevant for utvikling av masseødeleggelsesvåpen eller avansert våpenutvikling.

Ekstrem islamisme

Ekstrem islamisme vurderes fortsatt å utgjøre den største terrortrusselen mot norske interesser. Det vurderes som mulig at det i løpet av 2016 vil forekomme forsøk på terrorangrep mot mål i Norge. ISIL har gjentatte ganger truet vestlige land og oppfordret sympatisører i disse landene til å gjennomføre angrep.

Etter at ISIL første gang oppfordret til angrep mot Vesten i september 2014, har det vært en markant økning i antall terrorrelaterte hendelser i vestlige land. Flere tidligere angrep i Vesten har vært begått av personer som ikke har erfaring som fremmedkrigere, men som like fullt har identifisert seg med ISIL. Det er derfor bekymringsfullt at Norge inngår i fiendebildet til ISIL-sympatisører her i landet.

Angrep med enkle våpentyper og mot symbolske mål er fortsatt vurdert å være de mest aktuelle scenarioene for eventuelle angrepsforsøk i Norge. Det er vurdert å være mindre risiko for at tilfeldige, sivile enkeltpersoner rammes av slike angrep. Spontane angrep vil ha begrenset skadeomfang og kjennetegnes av kort forberedelsestid og minimal grad av planlegging. Dette reduserer sterkt muligheten for både å varsle og avverge angrep.

Den fremtidige utviklingen er uforutsigbar og kan endre seg på kort varsel, både på grunn av nasjonale og internasjonale forhold. Hendelser

i Norge av en polariserende karakter samt trusler og oppfordringer fra internasjonale grupper kan påvirke enkeltpersoner eller små grupper til å gjennomføre terrorangrep. I den grad ISIL, eventuelt også AQ, ønsker å gjennomføre sentralstyrte angrep i Europa, vil terrortrusselen kunne øke i Norge i året som kommer. Situasjonen og utviklingstrekk i andre europeiske land kan imidlertid ikke uten videre overføres til Norge. Norge er heller ikke blant de mest profilerte landene i ISILs og AQs fiendebilde.

Ideologi og fiendebilde

Den største og viktigste gruppen islamistiske trusselaktører i Norge i 2016 vurderes å være personer som er inspirert av ISIL og delvis også av AQ. Dette samsvarer med situasjonen i tidligere år. Disse aktørene har et mangefasettert og sammensatt fiendebilde. Alle som avviker politisk, ideologisk og religiøst fra ekstremistenes tolkning av islam, defineres som vantro og anses derfor som fiender. Både ISIL og AQ har en målsetting om å føre en global kamp mot

det som oppfattes som en vestlig konspirasjon mot islam og muslimer. Vesten, inkludert Norge, inngår i dette fiendebildet og anses som legitime mål av begge gruppene.

ISIL har imidlertid en mer kompromissløs ideologi som i større grad enn AQ skiller klart mellom troende og vantro, og fremhever det som en plikt for tilhengere å føre en voldelig kamp mot motstandere. Dette skillet går langs religiøse, etniske og sekteriske linjer og har ført til en skjerpelse av konflikter i muslimske land. Det er mulig at slike motsetninger kan komme til uttrykk også i Norge i 2016, gjennom hatretorikk og voldsepisoder fra ISIL-tilhengere mot muslimske miljøer. Kurdere og sjiamuslimer, og det som oppfattes som frafalne muslimer, vurderes å være utsatte grupper.

I 2016 vil det fortsatt være norske ekstreme islamister som støtter ISILs selverklærte kalifat i Irak og Syria, og som anser den proklamerte kalifen, Abu Bakr al-Baghdadi, som sin legitime leder. Grove overgrep i Irak og Syria, ansvaret for internasjonale terroraksjoner og oppføring på FNs liste over terrororganisasjoner endrer ikke på dette. Innenfor deler av det islamistiske miljøet i Norge blir ISILs handlinger i dag både forsvart og hyllet, og gruppen fremstår som et samlende symbol. Dette er en situasjon som sannsynligvis vil vare over tid, også om ISIL skulle oppleve større militære tilbakeslag i Irak og Syria.

Organisering og rekruttering

De ekstreme islamistiske miljøene i Norge vurderes ikke å bli mer samlet i løpet av 2016. Fengslinger og flere dødsfall blant fremmedkrigere i Syria i løpet av det siste året har svekket miljøene. Fortsatt er det multietniske miljøet i Oslo og Østlandsområdet det mest sentrale. Samtidig finnes det miljøer og nettverk

i hele Norge med ekstreme islamistiske sympatier. Samarbeidet mellom disse miljøene er begrenset og av tilfeldig art. I tillegg finnes det personer i randsonen av de kjente miljøene, og personer som har gått gjennom en radikaliseringsprosess på egen hånd. Det er krevende for PST å identifisere disse, og det er mørketall. Majoriteten i de ekstreme miljøene er menn, men også kvinner er aktive, både som sympatisører og radikaliserere. Deres virksomhet er i hovedsak rettet mot andre kvinner, og deres aktivitet og tilstedeværelse spiller en betydelig rolle med hensyn til å legitimere miljøenes ideologi.

De organiserte miljøene er sannsynligvis den viktigste drivkraften for radikalisering og nyrekruttering. Den mest sannsynlige målgruppen for slik påvirkning er personer som har en svak tilknytning til det norske samfunnet. Radikaliseringen i Norge blir støttet av propaganda som fortløpende blir produsert av ISIL, og som blir distribuert globalt gjennom sosiale medier. Denne propagandaen bruker språk, symboler og audiovisuelle virkemidler som appellerer spesielt til ungdom. Samfunnsmessige og politiske temaer blir satt inn i en ekstrem islamistisk kontekst, med sterkt fokus på det som oppfattes som motstandere og deres krenkelser av islam. Retorikken er kompromissløs og apokalyptisk, uten noe forsøk på å fremme en reell og gjennomførbar politisk agenda for samfunnsmessige endringer i Norge. Det fremstår som sannsynlig at miljøene er blitt mer sikkerhetsbevisste og søker å unngå eksponering. Dette er en utvikling som er blitt tydeligere etter flere fengslinger av og straffesaker mot returnerte fremmedkrigere det siste året. Det har vært få offentlige markeringer fra miljøene, og personlig kontakt og bruk av sosiale medier vektlegges. Det er også observert økt bruk av lukkede sosiale fora og krypteringsverktøy i miljøene.

Det er sannsynlig at det i løpet av 2016 vil gjøres forsøk på å rekruttere og radikalisere asylsøkere. Dette kan utøves av nettverk som har tilhørighet til Norge, eller av andre asylsøkere som har sympatier med eller tilknytning til ISIL, AQ eller andre militante islamistiske grupper.

På kort sikt vurderes asylsøkere med tilknytning til ekstrem islamisme i liten grad å utgjøre noen trussel mot Norge og norske interesser. Ved årsskiftet er det heller ingen indikasjoner på at det norske asylinstituttet er blitt brukt av grupper som ISIL eller AQ for å sende personer med en forhåndsbestemt voldsintensjon til Norge. Denne situasjonen kan imidlertid endre seg, avhengig av hvilken strategi ISIL og AQ ønsker å bruke. På lengre sikt kan radikalisering og rekruttering av asylsøkere få betydelige konsekvenser for trusselbildet.

Fremmedkrigere

Fremmedkrigere som er tilknyttet ISIL i Syria og Irak, har en høy status i de ekstreme islamistiske miljøene. Vi vurderer det som sannsynlig at personer i miljøene fortsatt vil forsøke å rekruttere til fremmedkrigervirksomhet i 2016. Slik aktivitet pågikk gjennom 2015, delvis kombinert med propagandavirksomhet og pengeinnsamling. Innsamlede penger kan gå både til norske fremmedkrigere og internasjonale terror- og opprørsgrupper. Aktiviteten finner sted over hele landet, men hovedsakelig i det multietniske nettverket knyttet til Oslo og Østlandsområdet. Til tross for denne aktiviteten er det mulig at antall aktive fremmedkrigere vil gå noe ned i løpet av 2016. Dette skyldes to forhold. For det første at det er vanskeligere for miljøer i Norge å rekruttere nye fremmedkrigere. Dette skyldes at miljøene er blitt mer sikkerhetsbevisste i sin rekrutteringsvirksomhet, og at nasjonale motiltak, inkludert straffeforfølgning, vurderes å ha en effekt. For det andre at de militære opera-

sjonene mot ISIL både avskrekker nye reisende og i tillegg medfører et økt antall drept blant utreiste fremmedkrigere. Ved årsskiftet var det rundt 40 norske fremmedkrigere i Syria og Irak, i hovedsak tilknyttet ISIL. Et lite antall er kvinner som sannsynligvis ikke deltar i kamphandlinger, men som driver radikaliseringsvirksomhet rettet mot kvinner i Norge. Vi er videre kjent med at om lag 30 personer har returnert til Norge. I tillegg er minst 17 personer blitt drept.

De som blir fremmedkrigere, har ikke nødvendigvis intensjon om å returnere til Norge for å utføre terrorhandlinger. Disse kan likevel være en trussel ved at de fremmer ekstremistisk propaganda overfor personer hjemme eller forsøker å legge til rette for at andre personer og nettverk kan gjennomføre terroraksjoner i Norge. Gjennom opphold i Irak/Syria kan norske fremmedkrigere også knytte bånd til internasjonale terroraktører som har intensjon om å ramme mål i Vesten. Dette er en bekymring som ble ytterligere aktualisert etter terrorangrepene i Paris i november 2015, og som vil prege det europeiske trusselbildet gjennom 2016.

I løpet av 2015 ble flere returnerte fremmedkrigere etterforsket, og noen ble dømt. Denne straffeforfølgningen vil fortsette i år, både ved at pågående saker blir avgjort, og ved at nye saker blir ført for retten. Det er sannsynlig at straffeforfølgning vil virke avskrekkende på enkelte personer som vurderer å reise ut. I tillegg har returnerte fremmedkrigere midlertidig blitt fjernet fra miljøene, fordi de sitter i varetekt eller er inne til soning. På andre vil ikke trusselen om straff ha noen effekt, og på enkelte kan en slik reaksjon fra samfunnet også virke radikaliserende. Effekten vil imidlertid også avhenge av hvordan samfunnet klarer å legge til rette for rehabilitering, samt forebygging av fengselsradikalisering.

Høyreekstremisme

Terrortrusselen

Trusselen fra det høyreekstreme miljøet vurderes å være økende. Dette som følge av at asyltematikken er en sentral drivkraft for høyreekstrem aktivitet, radikalisering og rekruttering. Samtidig vurderes høyreekstremisme å utgjøre en mindre terrortrussel enn ekstrem islamisme. Dette skyldes at miljøene fortsatt er preget av svak organisering, interne konflikter og skiftende ledelse. Dessuten mangler de en ekstern ideologisk pådriver, slik som ISIL og AQ er for ekstreme islamister. Trusselen fra høyreekstreme knyttes derfor først og fremst til enkeltpersoner og små grupper i eller utenfor høyreekstreme miljøer.

I 2015 ble asylmottak i Norge utsatt for flere ildspåsettelse og andre aksjoner. Det vurderes som sannsynlig at brannstiftelser og andre former for sabotasjeaksjoner vil bli forsøkt utført mot asylmottak også i 2016. Flere personer i miljøene har kapasitet til å utføre alvorlige voldshandlinger, men terskelen for å utføre handlinger som medfører dødsfall, er sannsynligvis høy. Eventuelle høyreekstreme voldsaksjoner vil sannsynligvis utføres på eget initiativ av enkeltpersoner eller små grupper. Voldsaksjoner vil først og fremst være rettet mot innvandrere, men konfrontasjoner med venstreekstreme kan også forekomme.

Ideologi og fiendebilde

Det økte antall asylsøkere til Norge har blitt og vil sannsynligvis fortsatt være en sak som mobiliserer høyreekstreme miljøer i 2016. I det høyreekstreme fiendebildet vil også norske myndigheter kunne få et sterkere fokus i løpet av året. Det er imidlertid lite sannsynlig at de høyreekstreme miljøene vil kunne samles, fordi de ikke har noen felles ideologi. De høyreekstreme miljøene fremmer konspiratoriske teorier og påstander om at innvandringsgrupper har en plan for å overta, endre eller ødelegge samfunnet. Myndighetene anklages for å stå i ledtog med fienden eller for å unnlate å iverksette nødvendige mottiltak. Hat mot myndighetene og mistillit til demokratiet er derfor utbredt i miljøene.

Organisering og rekruttering

Norske høyreekstreme miljøer vil sannsynligvis vokse og bli mer aktive i løpet av året. Dette skyldes i hovedsak mobiliseringen knyttet til det økte antall asylsøkere. Samtidig består de høyreekstreme miljøene fortsatt i hovedsak av uorganiserte og løst tilknyttede nettverk og er spredt over hele landet.

Det siste året har det vært en økende mengde høyreekstrem propaganda og hatefulle ytringer på internett. Mange som ytrer seg, har i utgangspunktet ingen tilknytning til organiserte grupper, men ulike nettsider utgjør potensielle

radikaliseringsarenaer. Noen nettstedet har flere tusen medlemmer, og enkelte ekstreme uttalelser får stor spredning. Økende oppslutning om miljøene øker på sikt også faren for voldshandlinger.

De organiserte høyreekstreme miljøene vil sannsynligvis forsøke å radikalisere og rekruttere flere personer i løpet av 2016. Propagandavirkningen er spredd over hele landet og innebærer først og fremst distribusjon av flyveblader og plakater. Slik distribusjon utføres som regel av enkeltpersoner og små grupper på oppfordring fra mer sentrale ledere. Samtidig spiller mer ledende aktører i utlandet, hovedsakelig Nordvest-Europa, en viktig rolle i å lede og inspirere til aktivitet i norske miljøer. Sikkerhetsbevisstheten i miljøene medfører at kommunikasjonen i økende grad foregår kryptert eller på lukkede rom i sosiale medier.

Det er meget sannsynlig at høyreekstreme i Norge vil delta på offentlige demonstrasjoner i løpet av året som kommer. Høyreekstreme har de siste årene regelmessig deltatt i demonstrasjoner som omhandler temaer som opptar dem. Demonstrasjoner i andre europeiske land har også vært preget av at høyreekstreme aktører forsøker å kuppe dem for å fremme sin egen agenda. Det er mulig at høyreekstreme i Norge vil forsøke å gjøre det samme i løpet av 2016.

Fremmedkrigere

Ukrainakonflikten har hatt svært begrenset appell hos norske høyreekstremister og vurderes ikke å utgjøre noen sentral drivkraft for trusselen fra de norske miljøene. Noen få europeiske høyreekstremister, også norske, har reist til Ukraina. Der har de sluttet seg til enten de pro-russiske opprørerne eller til ukrainske militsgrupper. Det er mulig at personer som har vært i Ukraina, har utviklet intensjon om og kapasitet til å utføre voldsaksjoner i Norge. Disse har sannsynligvis også etablert nettverk med høyreekstreme miljøer i andre land.

Norske fremmedkrigere eller utenlandske høyreekstreme vil muligens forsøke å rekruttere personer de har kontakt med i Norge til konfliktområdet. Dersom konflikten ikke får noen klarere ideologisk forankring, vurderes det som lite sannsynlig at den vil føre til noen økt norsk fremmedkrigervirksomhet blant høyreekstreme.

Venstreekstremisme

Terrortrusselen

Trusselen fra venstreekstremer vurderes å være stabil. Det er vurdert som lite sannsynlig at venstreekstremister vil utgjøre noen terrortrussel i Norge i løpet av 2016. Eventuelle voldshandlinger fra venstreekstremister vil sannsynligvis rettes mot enkeltpersoner eller arrangementer som assosieres med høyreekstremisme. Det er også meget sannsynlig at venstreekstremer vil delta i offentlige demonstrasjoner, og i demonstrasjoner rettet mot det de definerer som høyreekstremisme. Det er mulig at venstreekstremer vil forsøke å utnytte demonstrasjoner for å kartlegge motstandere eller fremprovosere voldsepisoder. Eventuelle sammenstøt vil også kunne ramme politi som er til stede.

Ideologi og fiendebilde

Kampen mot høyreekstremisme er sannsynligvis fortsatt den saken som enkelte ganger vil kunne samle de venstreekstremer miljøene i Norge i 2016. Andre saker som opptar venstreekstremer, er antikapitalisme, Palestina-konflikten og innvandringsspørsmål. Myndighetene er ikke fremtredende i det venstreekstremer fiendebildet. Dette kan imidlertid endre seg, avhengig av myndighetenes håndtering av kontroversielle politiske saker. Enkelte venstreekstremer støtter, oppfordrer til og bruker til en viss grad vold for å oppnå sine ideologiske mål. Samtidig er terskelen for å begå alvorlige voldshandlinger høy.

Organisering og rekruttering

De venstreekstremer miljøene er fortsatt små, med et fåtall organiserte grupper. Det var ingen konkrete indikasjoner på økt organisering i miljøet i løpet av 2015. Venstreekstremer i Norge har imidlertid kontakt med tilsvarende miljøer i utlandet, der aktiviteten er langt større. Denne kontakten og aksjoner i utlandet vil kunne radikalisere norske venstreekstremister og på lengre sikt inspirere til lignende handlinger i Norge.

Det vurderes som lite sannsynlig at de venstreekstremer miljøene vil vokse i året som kommer. Dette skyldes en mangel på både samlende enkeltsaker, omforent ideologi og sterke ledere. I enkelte europeiske land har venstreekstremer vært involvert i aksjoner til støtte for asylsøkere. Det økte antall asylsøkere til Norge kan bli en større drivkraft for radikaliserings og rekruttering i løpet av 2016, men da mest sannsynlig som en reaksjon på høyreekstremer mobilisering og eventuelle aksjoner fra de høyreekstremer.

Trusler mot myndighetspersoner

En forutsetning for demokratiet er at borgere generelt og politikere spesielt kan gi uttrykk for sine politiske meninger. Hvis politiske standpunkt resulterer i hatefulle og truende ytringer eller handlinger, kan det få politikere til å avstå fra å si hva de mener. Dette kan samlet sett og i ytterste konsekvens utgjøre et demokratisk problem, uavhengig av om trusselaktørene har en faktisk voldsintensjon eller ikke. Likeledes kan andre staters etterretning mot norske myndighetspersoner utgjøre en trussel mot det norske demokratiet.

Forsterket hatretorikk på nett knyttet til økt asyltilstrømning

De siste årene har forekomsten av trusler og uønsket oppmerksomhet mot myndighetspersoner vært relativt stabil. Fra høsten 2015 har det imidlertid blitt registrert en økende hatretorikk på nett mot flere myndighetspersoner. Innholdet i disse ytringene er i hovedsak knyttet til de samfunnsmessige og politiske utfordringene i forbindelse med antall asylsøkere som kommer til Norge.

Truslene rettes i stor grad mot myndighetspersoner og andre samfunnsaktører med en asylsøker- og flyktningsvennlig profil. Personene som fremsetter ytringene, kan ofte knyttes til kjente innvanderfiendtlige og høyreekstreme miljøer på nett. Samtidig er flere av personene nye og ukjente for PST, eller de ytrer seg anonymt.

Erfaring gjennom flere år viser at trusselutøverne sjelden har reell intensjon. Den økte hatretorikken bidrar likevel til større usikkerhet rundt trusselsituasjonen for enkelte myndighetspersoner. Vi vurderer det som sannsynlig at denne trusselaktiviteten vil forsterkes ytterligere i 2016 som følge av et stort mediefokus på migrasjon og migrasjonsrelaterte samfunnsutfordringer i Norge.

Trusselen fra ekstreme miljøer

Trusler mot myndighetspersoner kommer i enkelte tilfeller fra personer som er tilknyttet ekstreme miljøer i Norge. Der myndighetspersoner inngår i fiendebildet til miljøene, er dette som regel knyttet til konkrete saker som engasjerer miljøene. Et eksempel på trusselen fra ekstreme islamister har vært norsk militær tilstedeværelse i konfliktområder i utlandet. De høyreekstreme miljøene engasjerer seg i saker knyttet til migrasjon, innvandring og asylre-

laterte utfordringer. Venstreekstreme miljøer i Norge har i liten grad truet enkeltpersoner. Vi vurderer det generelt som lite sannsynlig at ekstreme miljøer planlegger å ramme myndighetspersoner i Norge med voldelige handlinger. Utviklingen innenfor saksfelt som engasjerer miljøene, vil imidlertid kunne medføre en tilspissing av trusselbildet for enkelte myndighetspersoner.

Enkeltstående trusselaktører

Trusler fra enkeltstående personer har ofte sin bakgrunn i personlige forhold hos den som truer eller personlige forhold hos den rammede myndighetspersonen. Sterk eksponering av myndighetspersoner i media bidrar til at trusselutøverne fokuserer på disse personene. Enkelte trusselutøvere kan ha motiver som både inkluderer personlige frustrasjoner og ideologiske, politiske eller religiøse overbevisninger. Sosiale medier gjør det lett for slike aktører å fremsette trusler. Selv om de ikke er tilknyttet etablerte miljøer eller nettverk, kan de få støtte fra det de oppfatter som meningsfeller på nettet. Enkelte bygger opp frustrasjon og sinne for det de opplever som urettferdig. Truslene mot myndighetspersoner blir ofte fremsatt fordi disse holdes ansvarlig for personlige eller saksrelaterte krenkelses. Psykisk sykdom og rusmisbruk kan i enkelte tilfeller bidra til å forsterke frustrasjonsnivået og fikseringen på konkrete myndighetspersoner. Selv om de færreste enkeltstående trusselutøverne har en reell voldsintensjon, må det likevel avklares hvorvidt det foreligger en fare for voldelige handlinger. Denne utfordringen blir større når truslene fremsettes anonymt. Denne typen trusselaktivitet forventes å fortsette i uforminsket grad i 2016, ettersom sosiale mediers betydning for enkeltstående trusselaktører mest sannsynlig vil øke i årene fremover.

Etterretningstrusselen

Norske myndighetspersoner er et mål for utenlandske etterretningstjenester og deres innhentingsvirksomhet. Dette gjelder spesielt myndighetspersoner som har sitt politiske virke knyttet til forsvar, utenrikspolitikk, forskning, industri og norsk suverenitet i nordområdene. Etterretningsvirksomheten kan ta mange ulike former, fra nettverksbaserte operasjoner som trojanere i e-post, til forsøk på å kultivere personlige relasjoner. Andre staters etterretningstjenester tenker langsiktig og kan være interessert i å bygge relasjoner til unge, norske politikere før de har fått sentrale posisjoner. Denne kultiveringen kan ta form av samarbeidsinitiativer som fremstår som legitime, og den kan skje på internasjonale arenaer hvor det er ønskelig med aktiv norsk deltakelse. Etterretningsoffiserer arbeider meget profesjonelt og under troverdige dekkstillinger. Det er derfor vanskelig å skille etterretningsmessig kultivering og tilnærming fra konvensjonelt diplomatisk arbeid. Utenlandske aktører forventes å fortsette å bruke begge tilnæringsmetodene for å innhente sensitiv og skjermingsverdige informasjon i året som kommer.